

УДК 378

Масюк Юлія Володимирівна

кандидат економічних наук, професор

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Masiuk Iuliia

PhD in Economics, Professor

Dnipro State Agrarian and Economic University

ORCID: 0009-0001-6339-3011

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА
ACADEMIC INTEGRITY IN THE PROCESS OF PREPARING A
MAJOR ECONOMIST**

***Анотація.** В статті проаналізовано сутність та особливості академічної доброчесності у процесі підготовки майбутніх економістів. Встановлено, що академічна доброчесність передбачає, що всі учасники освітнього процесу неухильно дотримуються кодексу честі, довіри, поваги та повністю відповідають за свої вчинки, а саме за реалізацію певних завдань, написання і оприлюднення наукових та навчальних робіт, оцінку вмінь і їх обмін в ході навчального процесу, викладання та наукову аналітику. Проаналізовано твердження Закону України «Про освіту» в контексті сутності поняття академічна доброчесність. Доведено, що академічна недоброчесність унеможливорює ефективну роботу всієї системи освіти, та піддає сумніву її якість. Досліджено особливості академічної недоброчесності в контексті функціонування закладів вищої освіти. Встановлено, що наразі в світі функціонує значна кількість міжнародних організацій, котрі здійснюють моніторинг, а також*

контролюють дотримання академічної доброчесності та надають рекомендації, щодо недопущення академічної недоброчесності. Встановлено, що починаючи з 2016 року в Україні стартував Проєкт сприяння академічній доброчесності (SAIUP project), заснований Американськими Радами із міжнародної освіти спільно із Міністерством освіти і науки України та з підтримкою Посольства Сполучених Штатів. Детально досліджено особливості виявлення та методи боротьби з академічною недоброчесністю на прикладі Дніпровського державного аграрно-економічного університету. Встановлено, що в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті для виявлення академічної недоброчесності розроблене «Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті». Згідно Положення для перевірки на плагіат кваліфікаційні роботи використовується сервіс *StrikePlagiarism.com*.

Ключові слова: плагіат, академічна доброчесність, академічна недоброчесність, наукова робота, освітній процес, підготовка економістів.

Summary. *The article analyzes the essence and specificity of academic integrity in the process of preparing future economists. It has been established that academic integrity implies that all participants in the educational process strictly adhere to the code of honor, trust, respect and are fully responsible for their actions, namely for the implementation of certain tasks, the writing and publication of scientific and educational works, the assessment of skills and their exchange during the educational process process, teaching and scientific analytics. The statement of the Law of Ukraine "On Education" is analyzed in the context of the essence of the concept of academic integrity. It has been proven that academic dishonesty makes the effective operation of the entire education system impossible and calls into question its quality. Peculiarities of academic*

dishonesty in the context of the functioning of higher education institutions have been studied. It has been established that currently there are a significant number of international organizations in the world that monitor and control compliance with academic integrity and provide recommendations to prevent academic dishonesty. It has been established that since 2016, the Academic Integrity Promotion Project (SAIUP project), founded by the American Councils for International Education together with the Ministry of Education and Science of Ukraine and with the support of the United States Embassy, started in Ukraine. The specifics of detection and methods of combating academic dishonesty on the example of the Dnipro State Agrarian and Economic University were investigated in detail. It was established that the "Regulations on Prevention and Detection of Academic Plagiarism at the Dnipro State Agrarian and Economic University" were developed to detect academic dishonesty at the Dnipro State Agrarian and Economic University.

Key words: *plagiarism, academic integrity, academic dishonesty, academic work, educational process, training of economists.*

Постановка проблеми. Академічна доброчесність має фундаментальне значення, тому покликана бути основним принципом академічного життя. Академічна доброчесність передбачає, що всі учасники освітнього процесу неухильно дотримуються кодексу честі, довіри, поваги та повністю відповідають за свої вчинки, а саме за реалізацію певних завдань, написання і оприлюднення наукових та навчальних робіт, оцінку вмінь і їх обмін в ході навчального процесу, викладання та наукову аналітику. Розвиток академічної доброчесності це основний засіб, за допомогою якого усі без виключення заклади освіти можуть робити реальний внесок у побудову цивілізованого суспільства. У світовому освітньому та науковому співтоваристві давно утвердилося чітке розуміння того, як пояснюється сутність та ціль академічної доброчесності. Це

сукупність фундаментальних цінностей, на яких базується освітня та науково-дослідна діяльність. До основних для науки та освіти цінностей входять чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, скромність, доповнені сміливістю. Саме створення в академічному співтоваристві середовища, що спирається на ці цінності, є основою, тим фундаментом, на якому тільки може зміцнюватися сумлінність та доброчесність, засновані на морально-етичних принципах, що визначають розвиток громадянської культури суспільства. Проте, досить часто, в реаліях сьогодення, з'являються випадки прояву академічної недоброчесності в різних сферах освіти. В сучасному світі посилюється боротьба з неправомірним використанням чужої інтелектуальної власності. Саме тому, досліджувана тема набуває неабиякої актуальності та потребує ґрунтовного досліджень аналізу сутності та особливостей запобігання академічної недоброчесності в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності, особливостей та шляхів вирішення питань академічної недоброчесності в освітньому процесі присвячена значна кількість наукових досліджень. Серед дослідників даного питання можна виокремити таких науковців як: Варава І. [4], Гончаренко О.В. [11], Єфремов С. В. [5], Конівіцька Т.Я. [9], Онопрієнко Д.М. [11], Оніщик Ю. [3], Тицька Я. [2] та інших.

Враховуючи значні дослідження та наукові обґрунтування досліджуваної теми, недостатньо уваги було приділено встановленню сутності та методів виявлення академічної недоброчесності в закладах вищої освіти України.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні сутності та особливостей боротьби з академічною недоброчесністю в освітньому процесі в процесі підготовки майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу. Академічна недоброчесність унеможливорює ефективну роботу всієї системи освіти та піддає сумніву її

якість. Досліджуючи ключові аспекти академічної недоброчесності варто наголосити на тому, що в основі базується принцип навмисного порушення загальноствановлених в академічній площині норм моралі та права, з метою одержання певних вигод. В сучасних реаліях академічна недоброчесність набула характеру епідемії, яка загрожує захлеснути освіту і науку, а тому вимагає широкомасштабної боротьби з нею.

Для більш точного розуміння сутності досліджуваного питання розглянемо твердження Закону України «Про освіту» в контексті сутності поняття академічна доброчесність, це: «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. До порушень академічної доброчесності відносять академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти допомоги чи створення перешкод та необ'єктивне оцінювання результатів навчання» [1].

Вважаємо за необхідне більш детально досліджувати особливості академічної недоброчесності в контексті функціонування закладів вищої освіти при підготовці майбутніх економістів. Заклади вищої освіти в сучасних умовах функціонування намагаються здобувати автономність та розвиватись у відповідності з міжнародними стандартами.

Враховуючи вищенаведене, ми погоджуємося з думкою Я. Тицьки стосовно того, що: «свобода закладів вищої освіти нині повинна реалізовуватися з урахуванням особливостей надання освітніх послуг в умовах здорової конкуренції, якості освіти, її затребуваності на ринку праці, зокрема відходу від планової системи освіти. Зважаючи на еволюційний процес становлення громадянського суспільства в Україні, можна констатувати, що без належних заходів нормативного, організаційно-

правового характеру неможливо забезпечити належний рівень довіри до академічної спільноти» [2, с. 193].

Варто звернути увагу на твердження Ю. Оніщик, стосовно того, що: «в умовах трансформації системи вищої освіти дотримання принципів академічної доброчесності виступає неодмінною умовою сталого розвитку закладів вищої освіти. Від того, наскільки ефективно функціонуватиме інститут академічної доброчесності, залежить якість освіти, її інноваційний розвиток, самореалізація особистості, забезпечення потреб суспільства, держави та ринку праці, репутація та рейтинг закладу вищої освіти» [3, с. 8].

Також, на нашу думку, актуальним є твердження І. Варави стосовно того, що: «академічна недоброчесність як явище, безумовно, має місце в студентському середовищі, більшість студентів визнають його поширення, певна кількість студентів сприймає його як норму. Отже, важливо вести боротьбу не лише із симптомами та окремими проявами академічної недоброчесності, а насамперед з причинами, що породжують у сучасному освітньо-науковому просторі сприятливі умови для її наявності» [4, с. 274].

Досліджуючи прояви академічної недоброчесності в освітньому процесі С. Єфремов наголошував на її загрозах: «нанесення шкоди освітньому процесу; нанесення морального, економічного збитку плагіатору, а також можливість ризику його іміджу в разі викриття й судового розгляду; стагнація науки та зниження ініціативи; негативний вплив на виховні аспекти та мотивацію студентів; нераціональне використання часу викладачів, зниження поваги до них і вплив на їх морально-етичний стан; зниження престижу ЗВО та девальвація цінностей їх корпоративної культури» [5, с. 58].

Наразі в світі функціонує значна кількість міжнародних організацій, котрі здійснюють моніторинг, а також контролюють дотримання академічної доброчесності та надають рекомендації, щодо недопущення академічної недоброчесності. Серед найбільш яскравих представників

можна виокремити:

- Платформа Ради Європи з етики прозорості та доброчесності в освіті (ETINED), котра в своїй діяльності: «протягом багатьох років використовує матеріали й норми, розроблені Радою Європи, прагнучи вирішувати проблеми академічної доброчесності шляхом європейського діалогу» [6];

- Мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи (CEENQA) неурядова та неприбуткова організація в галузі забезпечення та вдосконалення якісних показників вищої освіти [7];

- Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості у вищій освіті (INQAANE) світова асоціація, що здійснює дослідження теоретичних та практичних аспектів якості навчального процесу [8].

Подібною організацією, але в рамках України є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. На думку Конівіцької Т.Я. та Кусій М.І. ключові його обов'язки: «активно впроваджувати принципи академічної доброчесності у вітчизняній освіті, взявши на себе відповідні обов'язки на державному рівні. Національне агентство підписало низку меморандумів про співпрацю з відповідними організаціями багатьох європейських країн і стало членом багатьох згаданих міжнародних організацій із питань забезпечення якості освіти й академічної доброчесності. Співпраця з Національним агентством і Координатором проєктів ОБСЄ в Україні в перспективі сприятиме підвищенню якості освіти і науки та прозорості діяльності закладів вищої освіти, підвищенню академічної доброчесності» [9, с. 145].

Починаючи з 2016 року в Україні реалізовується проєкт сприяння академічній доброчесності (SAIUP project), заснований Американськими Радами із міжнародної освіти спільно із Міністерством освіти і науки України та з підтримкою Посольства Сполучених Штатів. Ключова ціль проєкту полягала у якісній зміні підходів до функціонування університетів.

Ключова мета проекту - популяризація принципів академічної доброчесності, а також запровадження механізмів попередження та виявлення академічної недоброчесності.

За даними порталу American Councils: «протягом 2020–2022 рр. команда проекту спільно з національними і міжнародними експертами надала підтримку університетам, рекомендації та навчання з розвитку й упровадження сучасних методик викладання, практик перегляду та адаптації навчальних програм, що забезпечили дотримання академічної доброчесності у системі середньої освіти України» [10].

В Дніпровському державному аграрно-економічному університеті (далі ДДАЕУ) для виявлення академічної недоброчесності розроблене «Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті» (далі Положення). Згідно Положення для перевірки на плагіат кваліфікаційні роботи майбутніх економістів використовується сервіс StrikePlagiarism.com. В Положенні зазначено, що воно: «спрямоване на формування академічної етики та поваги до інтелектуальних надбань і покликане сприяти впровадженню практики належного цитування через визначення поняття та форм плагіату, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізації можливих наслідків його вчинення у межах Університету» [11].

Виявлення академічної недоброчесності з використанням сервісу StrikePlagiarism.com проходить за допомогою таких показників:

1. КП1 – показник подібності довжина фрази для коефіцієнта подібності більше 50 слів - має бути не більше 30%;
2. КП2 - показник подібності довжина фрази для коефіцієнта подібності більше 25 слів - не повинно перевищувати 5-7%;
3. КЦ - показник цитування - не вище 30%;
4. Заміна букв;

5. Міктопробіли;
6. Інтервали;
7. Парафрази (SmartMarks);
8. Білі знаки.

У Положенні зазначені граничні значення показників КП1, КП2 і КЦ які допустимі при визначенні академічної не доброчесності в ДДАЕУ з використанням сервісу StrikePlagiarism.com (рис.1).

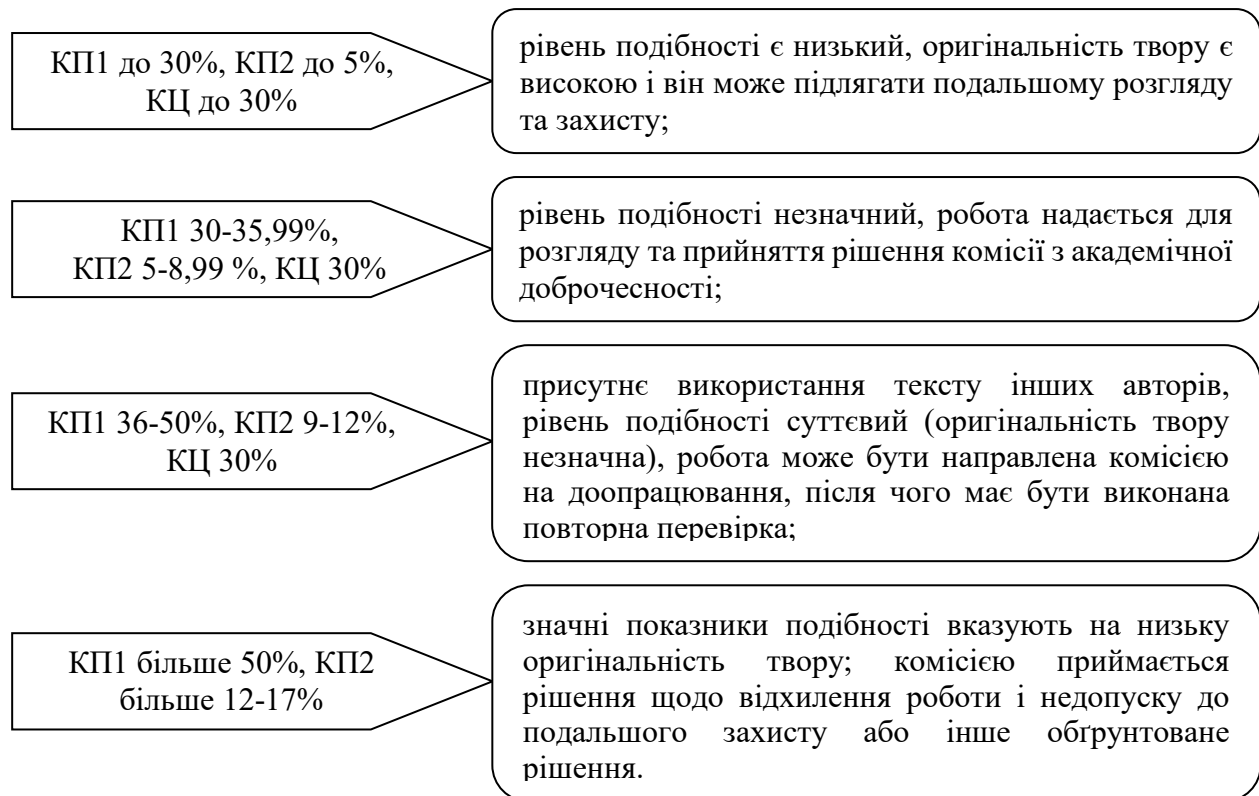

Рис. 1. Граничні значення показників КП1, КП2 і КЦ з використанням сервісу StrikePlagiarism.com

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Перевірку з використанням сервісу StrikePlagiarism.com на академічну недоброчесність в ДДАЕУ проводить відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності. Після перевірки кваліфікаційної роботи магістрів формується два документи:

1. Протокол аналізу звіту подібності;
2. Повний звіт.

Інформація, яка наведена в звітах передається експертній комісії (комісії з академічної доброчесності), яка формується на кожний навчальний рік розпорядженням декана відповідного факультету. Вона складається з трьох представників випускової кафедри, головою є завідувач кафедри також до її складу обов'язково включають Гаранта відповідної освітньої програми.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи проведене дослідження, варто акцентувати увагу на тому, що для того, щоб знайти ефективні заходи, за допомогою яких викладачі чи університет загалом могли б знизити випадки академічної недоброчесності при підготовці майбутніх економістів-фінансистів, необхідно зрозуміти, чому здобувачі вищої освіти роблять подібні дії і що може стати причиною відмовитися від них та вчитися чесно. Тому, важливо зрозуміти причини, з яких майбутні економісти-фінансисти вдаються до академічної недоброчесності та соціально-психологічні механізми прийняття рішення на користь нечесної поведінки. Це дозволить зрозуміти, як побудувати навчання в університеті таким чином, щоб знизити поширеність нечесної поведінки та мотивувати студентів вчитися чесно. Важливим є також перевірка на надання оцінки науковим роботам у контексті недоброчесності. На нашу думку, перспективними напрямками в подальших наукових дослідженнях в контексті академічної недоброчесності є вивчення та встановлення видів покарання за її вчинення при підготовці майбутніх економістів.

Література

1. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 28.07.2023)
2. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «Академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. Підприємництво,

господарство і право. 2018. № 11. С. 192-195.

3. Оніщик Ю. Академічна доброчесність як основа сталого розвитку закладів вищої освіти. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 2. С. 7-9.
4. Варава І. Причини існування академічної недоброчесності студентства в сучасному освітньо-науковому просторі та шляхи її подолання. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. № 30. С. 273-278.
5. Єфремов С. В. Аналіз основних стратегій викорінення проявів несумлінності в освіті та науці. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 02.03–11.03.2020) // Польсько-українська фундація «Інститут міжнародної академічної та наукової співпраці», Духовна академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2020. С. 56–59.
6. Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED). Платформа Ради Європи з етики, прозорості та доброчесності в освіті. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/home> (дата звернення: 29.07.2023)
7. Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (CEENQA). Мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи. URL: <https://www.ceenqa.org/> (дата звернення: 29.07.2023)
8. International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAАHE). Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості у вищій освіті. URL: <https://www.inqaаhe.org/> (дата звернення: 29.07.2023)
9. Конівіцька Т.Я., Кусій М.І. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі: питання реалізації. Інноваційна педагогіка. 2022.

№ 49, Том 2. С. 144-148.

10. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). URL: <https://americancouncils.org.ua/about/> (дата звернення: 30.07.2023)
11. Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті. Онопрієнко Д.М., та інші. Дніпро: ДДАЕУ, 2021. 26 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vkkCk-2DaJgkv-WzPj95xaV9JbgxhIMS/view> (дата звернення: 30.07.2023)

References

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 5 ver. 2017 r. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (date of access: 28.07.2023)
2. Tytska Ia. «Akademichna dobrochesnist» ta «Akademichna vidpovidalnist» u zabezpechenni yakosti osvity. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. 2018. № 11. S. 192-195.
3. Onishchik Yu. Akademichna dobrochesnist yak osnova staloho rozvytku zakladiv vyshchoi osvity. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*. 2019. № 2. S. 7-9.
4. Varava I. Prychyny isnuvannia akademichnoi nedobrochesnosti studentstva v suchasnomu osvitno-naukovomu prostori ta shliakhy yii podolannia. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2020. № 30. S. 273-278.
5. Iefremov S.V. Analiz osnovnykh stratehii vykorinennia proiaviv nesumlinnosti v osviti ta nautsi. *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti: zbirnyk naukovykh ese uchasnykiv dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannia dlia osvitan (Respublika Polshcha, Varshava, 02.03–11.03.2020) // Polsko-ukrainska fundatsiia «Instytut mizhnarodnoi akademichnoi ta naukovoї spivpratsi»*, Dukhovna akademiia Universytetu Kardynala Stefana Vyshynskoho, Fundatsiia ADD. Varshava, 2020. S. 56–

59.

6. Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED). Platforma Rady Yevropy z etyky, prozorosti ta dobrochesnosti v osviti. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/home> (date of access: 29.07.2023)
7. Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (CEENQA). Merezha ahentsii iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy. URL: <https://www.ceenqa.org/> (date of access: 29.07.2023)
8. International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE). Mizhnarodna merezha ahentstv iz zabezpechennia yakosti u vyshchii osviti. URL: <https://www.inqaahe.org/> (date of access: 29.07.2023).
9. Konivitska T.Ia., Kusii M.I. Akademichna dobrochesnist v osvitno-naukovomu prostori: pytannia realizatsii. Innovatsiina pedahohika. 2022. № 49, Tom 2. S. 144-148.
10. Proiekt spriannia akademichnii dobrochesnosti v Ukraini (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). URL: <https://americancouncils.org.ua/about/> (date of access: 30.07.2023)
11. Polozhennia pro zapobihannia i vyjavlennia akademichnoho plahiatu v Dniprovskomu derzhavnomu ahrarno-ekonomichnomu universyteti. Onopriienko D.M., ta inshi. Dnipro: DDAEU, 2021. 26 s. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vkkCk-2DaJgkv-WzPj95xaV9JbgxhIMS/view> (date of access: 30.07.2023)